

До
Председателя на Научното жури за
оценяване на дисертационния труд на
Мария Георгиева Трифонова,
Катедра „Икономика и управление по отрасли“
Стопански факултет
Софийски университет

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Теодора Маринова Георгиева, Международно висше бизнес училище, професионално направление: 3.7. Администрация и управление (Стратегическо управление на науката, технологиите и иновациите)

Относно: публична защита на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен “доктор” в професионално направление 3.8. Икономика (Икономика и управление по отрасли – Енергетика)

Автор на дисертационния труд: Мария Георгиева Трифонова, докторант в редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: “Ролята на институциите за развитието на ВЕИ сектора в избрани европейски държави“

Основание за представяне на становището: Заповед №РД-38-304 от 09.07.2021 г. на Ректора на СУ, и Протокол №1 от заседание на Научното жури

I. Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е разработен в обем от 253 стандартни страници. Структуриран е както следва: увод (12 страници), основен текст, систематизиран в пет глави (168 страници), заключение (10 страници), използвана литература и 6 приложения. В структурно отношение дисертационният труд е логически издържан като е постигната добра балансираност между отделните части. Съдържанието на дисертационния труд е илюстрирано посредством 18 таблици и 34 фигури. Библиографската справка съдържа 237 източника на български и чуждестранни автори.

Дисертационният труд, заедно с автореферата и представените научни публикации по темата на същия (общо 3 на брой), **представяват завършен продукт на самостоятелно научно изследване.**

Дисертационният труд е посветен на актуален и важен икономически и управленски въпрос. **Актуалността на темата** произтича от следното:

- На европейско равнище Европейският зелен пакт се разглежда като новата стратегия за растеж на Европа, насочена към изграждането на модерна, ресурсно ефективна и конкурентоспособна икономика, която не поставя под заплахата опазването, съхранението и увеличаването на природния капитал на стария континент. Европейският зелен пакт поставя ударение върху два основни приоритета за растеж: зелена и цифрова трансформация на европейската икономика.

- Внедряването на зелени технологии е важно както за опазване на околната среда, така и за повишаване на конкурентоспособността на МСП в национален и международен контекст. Това е и сред водещите приоритети на редица европейски програми, за участието в които българските компании трябва да могат да отговорят на пазарните нужди и екологичните изисквания. България обаче остава на последно място в ЕС по отношение на прилагането на принципите на кръговата икономика и изпълнението на еко-иновационни дейности.

- Според данни на Анализа на състоянието на МСП, направен за целите на Стратегията за насърчаване на МСП 2021-2027 г., едва 6,5% от българските предприятия използват зелена енергия в производствените си процеси. Основните предизвикателства включват: насърчаване на възможностите за местни и чуждестранни инвестиции в областта на еко- иновации и кръгова икономика, насърчаване на ефективността на ресурсите чрез повишаване на енергийната ефективност, по-нататъшно развитие на възобновяеми енергийни източници и подобряване на практиките за устойчивост в транспортния сектор.

В дисертационния труд сполучливо е разграничен предметът от обекта на изследването. Като **обект** на изследването са изведени „начинът, по който институциите влияят върху различните етапи на формиране и развитие на даден основан на технологични нововъведения бранш, какъвто е браншът на възобновяемите енергийни източници“, както и „следваният път на промяна от страна на институциите, които имат съществено значение за бранша“, а като **предмет** – анализ на „системата на технологични нововъведения и функциите, които тя трябва да изпълнява за успешното усвояване и разпространение на новаторската технология и, успоредно с това, за установяването на ВЕИ индустрията“.

Ясно е дефинирана **целта** на дисертацията: „да анализира институционалната среда и нейната динамика, при която възниква и се развива успешно промишлен сектор в условия на технологичен преход“, която се постига посредством решаването на шест изследователски задачи.

Изследването в дисертационния труд е насочено към валидирането на **изследователската хипотеза**, че съществуващата институционална уредба в енергийния сектор оказва съществено въздействие върху избора и разпространението на нови нисковъглеродни технологични решения.

Използваната система от методи и подходи, използвани от докторантката, позволява да се проведе задълбочено научно изследване по темата и да се аргументират основните тези на дисертационния труд.

II. Оценка на съдържанието на дисертационния труд

В **първа глава** на дисертационния труд задълбочено и изчерпателно са изследвани технологиите за електропроизводство от възобновяеми енергийни източници. Направен е анализ на историческото развитие на вятърната и фотоволтаичната индустрия. Представени са основните детерминанти на европейската политика в областта на възобновяемите енергийни източници. Значително място е отделено и на социо-технически характеристики на ВЕИ технологиите. **Втора глава** представя ролята на институциите в процеса на технологично обусловеното индустриално развитие, като анализът разкрива и сравнява богатство от гледни точки и позиции на различни теоретични школи.

Трета глава е посветена на избрания методологически подход. **Четвърта глава** представя подробно и изчерпателно изследване на развитието на ВЕИ сектора в България. Историческият анализ е подкрепен с резултатите от анализ на институционалната среда на сектора в България, както и от проведено представително проучване относно нагласите спрямо ВЕИ технологиите. В **пета глава** е направен сравнителен анализ на институционалната рамка във ВЕИ сектора в Германия, Гърция и България.

Заклучение: казаното до тук ми дава основание да твърдя, че докторантката проявява способност за ясно открояване на вижданията си по разглежданите проблеми и за тяхната аргументирана научна защита. Сполучливо са направени теоретични обобщения, предложени са методически решения и са обосновани практически предложения на изследваните проблеми.

III. Научни приноси и постижения

Представеният от Мария Георгиева Трифонова дисертационен труд притежава убедителни доказателства за научно-приложни резултати, представени като решения по изследваните проблеми. Могат да се открият следните основни приноси на дисертационния труд:

1. Теоретични – Направен е систематичен литературен анализ по ключови думи на публикациите, които прилагат модела на технологичните иновационни системи. На тази основа са установени 5 вида институционално въздействие, които определят динамиката в технологичните системи.
- 2) Методични – Приложен е специфичен методичен апарат, включващ изследване на обществените нагласи на българските граждани спрямо възобновяемите енергийни технологии, и експертни интервюта с активни участници в българския ВЕИ бранш.
- 3) Научно-приложни – Извършен е задълбочен исторически анализ на българския сектор за внедряване и развитие на технологиите за производство на енергия от вятър и слънце, като се набляга на институционалните фактори и промени със съществено въздействие върху функциите на технологичната система. Установените институционални ефекти са разделени в три категории (регулативни, нормативни и познавателни). Определено е чрез кои икономически агенти и на кои функции на технологичната система те са оказали влияние.

Като цяло приемам изведените от докторантката приноси, като предлагам тяхното по-систематизирано и синтезирано формулиране.

IV. Публикации и участие в научни форуми

Докторантката Мария Георгиева Трифонова е представила три научни публикации, пряко свързани с темата и съдържанието на дисертационния труд. Резултатите са представени в рамките на 3 конференции в страната, на два международни докторантски семинара и едно училище за докторанти в чужбина, както и на две международна събития за млади учени и докторанти, които са се провели през интернет в реално време.

Представените от докторантката научни публикации отговарят на необходимия брой публикации. Те са достатъчни по обем и са в пряка връзка с темата на дисертационния труд, като отразяват основни моменти от него. Научните публикации отговарят на количествените и качествените изисквания за публикации при защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор”.

V. Оценка на автореферата

Авторефератът е в обем от 39 страници. Той кореспондира с дисертационния труд и достоверно представя в синтезиран вид обхвата, съдържанието и резултатите от научното изследване.

VI. Критични бележки и препоръки

Бих искала да направя следните препоръки:

1) Докторантката прави задълбочено изследване на историческото развитие на вятърната и фотоволтаичната индустрия в международен и национален аспект. Като естествено продължение на този подход може да се разглежда приложението на концепцията на технологичния жизнен цикъл, която разкрива основните трендове в развитието на технологиите, стоящи в основата на двете индустрии, техните технологични граници, както и пресечните точки, които поставят края на използване на една технология и замяната ѝ с друга, по-съвършена. Това би допринесло в още по-голяма степен за анализа на технологичните иновационни системи, избрани като рамка за осъществяване на дисертационното изследване.

2) Като обект на дисертационното изследване е изведен начинът, по който институциите влияят върху различните етапи на формиране и развитие на даден икономически сектор, основан на технологичните нововъведения. Действително, ролята на институциите е изследвана в дълбочина, от различни гледни точки и изключително обосновано. Въпреки това, проведенният анализ и изведените обобщения остават на едно относително абстрактно ниво. С цел да се постигнат по-практически ориентирани резултати с възможност за приложение в дейността на конкретни представители на институционалния сектор, би било полезно ясното разграничаване на отделните институционални играчи, изследване на тяхното взаимнообвързано влияние и извеждане на тази основа на препоръки за решаване на съществуващите в сектора предизвикателства, съобразени с националния контекст и на фона на приоритетите на Европейския съюз.

Направените препоръки са в съответствие с общата положителна оценка на разработката като самостоятелно изследване с доказани научни и практико-приложни приноси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Мария Георгиева Трифонова отговаря на изискванията на действащия към момента Закон за развитие на академичния състав в Р България и на Правилника за неговото приложение. В хода на изследването са изпълнени поставените цели и задачи. На тази основа давам **положителна оценка** на дисертационния труд. Посоченото в становището ми дава основание да **предложа на уважаемите членове на Научното жури да присъдят образователна и научна степен „Доктор“** на Мария Георгиева Трифонова в професионално направление 3.8. Икономика (Икономика и управление по отрасли – Енергетика) към Софийски университет.

27 август 2021 г.
София

Рецензент:
(проф. д-р Теодора Георгиева)